

OGÓLNOPOLSKI KURS HOMILETYCZNY NA ATK

W dniach od 8 do 10 września 1969 r. w Akademii Teologii Katolickiej odbył się trzeci ogólnopolski Kurs Homiletyczny, zorganizowany przez Katedrę Homiletyki tej uczelni. W ciągu trzech dni kilkuset księży przybyłych z całej Polski uczestniczyło w wykładach i konwersatoriach prowadzonych przez specjalistów z zakresu nauk teologiczno-biblijnych oraz homiletyki i socjologii.

Po Mszy św. koncelebrewanej pod przewodnictwem ks. biskupa Józefa Rozwadowskiego i inauguracyjnym przemówieniu rektora ATK, ks. prof. dra Józefa Iwanickiego wygłosił swoje słowo wprowadzające ks. kardynał Stefan Wyszyński. Następnie ks. bp. J. Rozwadowski omówił program kaznodziejski Episkopatu Polski na rok 1969/70, z którego ogólnym hasłem pokrywał

się temat Kursu: *Chrystus żywy w sakramentach*. Celem tegorocznego Kursu było zapoznanie księży z nowym, zatwierdzonym 22 lipca 1969 r. przez Pawła VI, *Ordo lectionum* oraz ukazanie wewnętrznego związku między nowymi czytaniem mszalnymi a programem kaznodziejskim ustalonym przez nasz Episkopat.

Mając na względzie ten cel, ks. dr Jan Charytański w wykładzie wprowadzającym poinformował zgromadzonych, że w trzyletnim cyklu lekcyjnym rok A jest okresem czytania Ewangelii według św. Mateusza, rok B — Marka, rok C — Łukasza. Ewangelia według św. Jana występuje szczególnie w okresie Wielkiego Postu, Pięćdziesiątnicy Paschalnej oraz w kilku niedzielach *per annum*. Mówca stwierdził, że nowy układ czytań, zgodnie zresztą ze stanem współczesnej egzegezy, nie tworzy ujednoliconego opowiadania o Jezusie Chrystusie, ale uwzględnia specyfikę poszczególnych Ewangelii. Wiadomo bowiem, że każdy Ewangelista grupował materiał, przekazany przez tradycję pierwszych lat Kościoła, odpowiednio do potrzeb swego Kościoła lokalnego, nadając temu materiałowi swoiste redakcyjne cechy. Stąd też nowym i bardzo trudnym zadaniem homilety jest odkrycie właściwego sensu każdej perykopy ewangelicznej, sensu nieco różnego u każdego Ewangelisty, choć odnoszącego się do tego samego wydarzenia czy słów Chrystusa.

W celu ukazania związku między nowymi czytaniem mszalnymi a realizowaniem polskiego programu kaznodziejskiego ks. Charytański podkreślił, iż Ewangelie są głoszeniem Chrystusa Pana zmartwychwstałego i wywyższonego, a nie biografią Jego ziemskiego życia, choć są organicznie związane z historycznymi wydarzeniami i słowami. Właśnie w oparciu o tę zasadę można w pełni zrozumieć sens planu kaznodziejskiego, wyznaczającego na rok 1969/70 głoszenie prawdy o Chrystusie działającym w sakramentach. Tematyka taka nie przeciwstawia się zasadzie głoszenia homilii wypływających z treści formularza mszalnego. Zarówno bowiem formularze mszalne, jak i program kaznodziejski mają na celu głoszenie tego samego Chrystusa Pana: zmartwychwstałego, wywyższonego, żyjącego i działającego w sakramentach.

Ujmowanie perykop ewangelicznych nie tylko jako opowieści biograficzno-historyzujących, lecz przede wszystkim jako głoszenie Chrystusa wywyższonego, wymaga jednak od kaznodziei głębszej znajomości współczesnej egzegezy, związanej z ostatnimi dokumentami Urzędu Nauczycielskiego Kościoła odnośnie do Pisma św. Przybliżenie zasad egzegetycznych było istotnym zadaniem trzech ogólnych referatów, wygłoszonych przez biblistów.

Referaty

Pierwszy referat pt. *Chrystus umęczony i zmartwychwstały w centrum przepowiadania Kościoła* wygłosił ks. dr Edward Szymonek z Poznania. Ukazał on w nim śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa jako jeden akt zbawczy, jako źródło poznania Chrystusa przez apostołów, jako początek naszego życia w Chrystusie, jako pierwszy punkt przepowiadania apostoelskiego, jednym słowem — jako centralne wydarzenie życia Chrystusa, w świetle którego ewangeliści ujmowali wszystkie inne wydarzenia i Jego słowa. Ta właśnie idea teologii biblijnej stanowi jednocześnie istotną kanwę roku kościelnego w trzech jego cyklach. Mówca zaakcentował tę prawdę, iż mimo rozróżnienia okresów: paschalnego, Bożego Narodzenia, Epifanii oraz okresu „w ciągu roku”, właściwym przedmiotem spotkań liturgicznych pozostaje zawsze misterium paschalne.

W drugim referacie pt. *Ewangelia dzieciństwa Jezusa w przepowiadaniu Kościoła* ks. dr Józef Kudasiwicz z KUL zapoznał słuchaczy z problematyką egzegetyczną i homiletyczną tzw. Ewangelii Dzieciństwa. Referent przedstawił nasamprzód dwie skrajne postawy w tej kwestii. Według pierwszej — Ewangelia dzieciństwa nie ma żadnej wartości historycznej, jest to tylko historyczno-legendarna mitologia przeniknięta dogmatyką Kościoła pierwotnego. Według drugiej — Ewangelia dzieciństwa jest wierną historycznie kroniką narodzenia i dziecięcych lat Jezusa. Odrzucając te skrajne opinie, mówca stwierdził, że według współczesnej egzegezy katolickiej w Ewangelii dzieciństwa trzeba uznać jako fakty historyczne: 1. zaślubiny Marii z Józefem, 2. synostwo Dawidowe Jezusa przez pochodzenie Józefa z rodu Dawida, 3. narodzenie Jezusa z Marii, 4. miejsce narodzenia — Betlejem, 5. przebywanie w Nazarecie. Od tych faktów rzeczywiście historycznych należy odróżnić ich interpretację teologiczną przez autorów natchnionych oraz ich literacką prezentację. Fakty te zostały przez ewangelistów skomentowane w świetle Ducha Prawdy. Ewangeliści nie chcieli pisać biografii lat dziecięcych Jezusa, lecz pragnęli wykazać, że wydarzenia z życia Jezusa są kontynuacją świętej historii zbawienia. Stąd właśnie ta konfrontacja wydarzeń Ewangelii dzieciństwa z wielkimi tematami Starego Testamentu. Ponadto przy opisie tych faktów używają oni ówczesnych rodzajów literackich, szczególnie tzw. *midrasu*, przy pomocy którego przedstawiano wówczas wielkie postacie biblijne Starego Przymierza.

Przechodząc do problematyki homiletycznej tego zagadnienia, ks. Kudasiwicz zauważył, że współczesna homiletyka musi uwzględnić powyższe osiągnięcia egzegezy i nie może traktować Ewangelii dzieciństwa tylko jako zbioru budujących i pięknych obrazków

dla grzecznych dzieci pod choinkę. Podstawowym bowiem zadaniem przepowiadania jest przekazywanie autentycznej kerygmy biblijnej, czyli tej prawdy, jaką autor natchniony chciał nam podać. Drogą zaś do autentycznej kerygmy są zasady hermeneutyczne stosowane we współczesnym Kościele i usankcjonowane przez Sobór Watykański II.

W trzecim wreszcie referacie egzegetycznym ks. dr Marian Wolniewicz z ATK omówił główną ideę przepowiadania Chrystusa

Kościoła: ideę Królestwa Bożego, wyjaśniając znaczenie wyrażenia „Królestwo Boże” we współczesnej teologii biblijnej oraz podkreślając, że homileta winien naśladować Chrystusa zarówno w treści jak i w formie (obrazowej) przepowiadania.

Kolejny referat ks. doc. dra Leszka Kucy pt. *Sakramentalny charakter Bożej i ludzkiej rzeczywistości w posłudze słowa* wprowadził słuchaczy w samą rzeczywistość głoszenia słowa Bożego. Mówca zwrócił uwagę na ścisłe powiązanie posługi słowa z порядkiem sakramentalnym. To, co głoszą Ewangelie, co przepowiadamy w katechezie sakramentalnej, jest już rzeczywistością dostępną nam sakramentalnie w słowie, w którym obecny jest Chrystus zmarłychwstały. Wskazał również referent na potrzebę dialogowego i personalistycznego charakteru posługi słowa.

Konwersatoria

Organizatorzy Kursu zdawali sobie sprawę z tego, że nie można poprzestać na podaniu ogólnych zasad i założeń teoretycznych, będących przedmiotem referatów, lecz należy dokonać pewnego wtajemniczenia w praktyczną realizację tych zasad w posłudze słowa. Zadanie to miały spełnić konwersatoria. Odbyło się ich 14 — w trzech grupach tematycznych, wyodrębnionych według okresów roku liturgicznego: 1. Od Adwentu do Epifanii, 2. Od Siedemdziesiąticy do Zesłania Ducha św. i 3. *Per annum*. Każdy z księży miał możliwość uczestniczenia przynajmniej w dwóch z nich.

Ważnym *novum* — w stosunku do ubiegłych lat — w pracy grup konwersatoryjnych był udział specjalisty-socjologa. Doc. dr Andrzej Święcicki we wstępnym referacie pt. *Przydatność homiletyczna badań z zakresu socjologii religii w Polsce* zwrócił uwagę, iż po raz pierwszy na Kursie wprowadza się na zasadzie eksperymentu współpracę socjologów religii z homiletami i biblistami w przygotowaniu homilii według nowego *Ordo lectionum*. Dąży się do tego, by współpraca ta przerodziła się w warunkach duszpasterstwa już w terenie w umiejętne korzystanie z dostępnych publikacji wyników badań socjologiczno-religijnych w Polsce. Pozwoli to na bardziej konkretne osadzenie homilii w kontekście życia wierzących w naszym kraju.

Tak więc na każdym konwersatorium przewodniczył homileta przy ścisłej współpracy z biblistą i socjologiem, co już na pierwszy rzut oka pozwalało dostrzec ten podstawowy fakt, iż problem kazania to pytania: kto, co i komu przepowiada? Odpowiedź na owo „komu”, czyli poznanie słuchacza w jego sytuacji i uwarunkowaniach życiowych jest szczególnie ważnym momentem i warunkiem skuteczności współczesnego kaznodziejstwa, w czym właśnie socjologia religii może i powinna oddać poważną przysługę.

Zadaniem bibliisty na konwersatorium było służyć fachowymi informacjami w sprawie właściwego rozumienia tekstów czytań z danego formularza mszalnego. Socjolog zaś służył pomocą we właściwym zaadresowaniu homilii do różnych grup, środowisk i potrzeb dzisiejszych słuchaczy w naszym kraju. Cała praca każdego konwersatorium zmierzała do opracowania wspólnie homilii z wybranych czytań. Chodziło oczywiście o wypracowanie schematu podstawowego, gdyż ostateczne przystosowanie homilii do potrzeb konkretnego zgromadzenia słuchaczy jest zadaniem konkretnego kaznodziei przemawiającego *hic et nunc*.

Antoni Lewek